

EU:s nya luftkvalitetsdirektiv och implementeringen i Sverige

Matthew Ross-Jones
Luftenheten

EU:s luftkvalitetsdirektiv

- Ligger till grund för de svenska miljökvalitetsnormerna
- [Ett reviderat direktiv](#) antogs okt 2024
- Innehåller:
  - Skärpta normer till 2030
  - Nollföroreningsmål (WHO) till 2050
  - Förstärkta regler om utvärdering, åtgärdsprogram och information
  - Nya regler om rättslig prövning och skadestånd

Genomförande i nationell lagstiftning

- Direktivet ska vara genomfört i svensk lagstiftning inom 2 år (dec 2026)
- NV har fått ett regeringsuppdrag
  - Delredovisas 30 maj (ändringar i miljöbalken)
  - Slutredovisas 30 nov (ändringar i luftkvalitetsförordningen)

Lagstiftning

- Miljöbalken
- Luftkvalitetsförordningen
- Naturvårdsverkets föreskrifter om kontroll av luftkvalitet

Vägledning

- NV:s vägledningar (Luftguiden, vägledning om objektiv skattning m.m.)
- Stödfunktionernas vägledningar m.m. (datavärden, referenslaboratorierna)

Nya normer till 2030

Förorening	Nytt gränsvärde till 2030 [tillåtna överskridanden]	Miljö kvalitetsnorm [tillåtna överskridanden]	Miljömål [tillåtna överskridanden]	WHO:s riktvärden [tillåtna överskridanden]
PM10	20 µg/m ³ (år)	40 µg/m ³ (år)	15 µg/m ³ (år)	15 µg/m ³ (år)
	45 µg/m ³ (dygn) [18 dygn]	50 µg/m ³ (dygn) [35 dygn]	30 µg/m ³ (dygn) [35 dygn]	45 µg/m ³ (dygn) [3-4 dygn]
PM2,5	10 µg/m ³ (år)	25 µg/m ³ (år)	10 µg/m ³ (år)	5 µg/m ³ (år)
	25 µg/m ³ (dygn) [18 dygn]	-	25 µg/m ³ (dygn) [3 dygn]	15 µg/m ³ (dygn) [3-4 dygn]
Kvävedioxid (NO ₂)	20 µg/m ³ (år)	40 µg/m ³ (år)	20 µg/m ³ (år)	10 µg/m ³ (år)
	50 µg/m ³ (dygn) [18 dygn]	60 µg/m ³ (dygn) [7 dygn]	-	25 µg/m ³ (dygn) [3-4 dygn]
	200 µg/m ³ (timme) [3 timmar]	200 µg/m ³ (timme) [18 timmar] 90 µg/m ³ (timme) [175 timmar]	60 µg/m ³ (timme) [175 timmar]	200 µg/m ³ (timme)

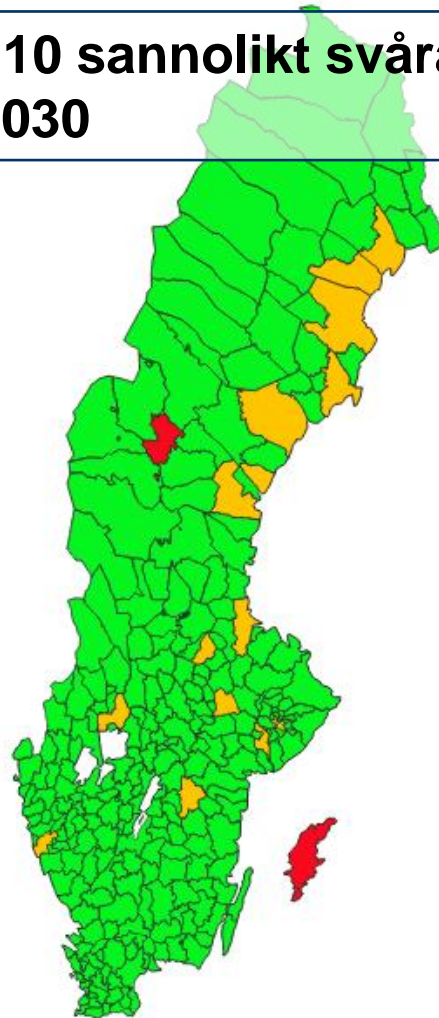
- Möjlighet att förlänga tiden för uppfyllelse med upp till 5 eller 10 år under vissa omständigheter
- Regelbundna översyn minst vart 5e år, fr.o.m. 2030
- Normer även för andra föroreningar: O₃, SO₂, CO, bensen, B(a)P, metaller samt krav på exponeringsminskning och tröskelvärden för larm och information

Nya gränsvärden för PM10 sannolikt svåraste för Sverige att uppfylla till 2030

Kommuner som
överskrider
nuvarande
miljökvalitetsnorm för
PM10 dygn

Kommuner som
överskrider
kommande
miljökvalitetsnorm för
PM10 dygn

Mätdata för 2023

Förenklade men skärpta utvärderingströsklar

- Förenklade utvärderingströsklar
  - Endast en utvärderingströskel istället för nedre- och övre utvärderingströsklar
  - Endast årsmedelvärde för de flesta föroreningarna
- Lägre haltnivåer – i stort i linje med WHO:s riktvärden

Enligt direktivet (bilaga II):

Förorening	Utvärderingströskel (årsmedelvärde, om inte annat anges)
PM _{2,5}	5 µg/m ³
PM ₁₀	15 µg/m ³
Kvävedioxid (NO ₂)	10 µg/m ³
Svaveldioxid (SO ₂)	40 µg/m ³ (24-timmarsmedelvärde) ⁽¹⁾
Bensen	1,7 µg/m ³
Kolmonoxid (CO)	4 µg/m ³ (24-timmarsmedelvärde) ⁽¹⁾
Bly (Pb)	0,25 µg/m ³
Arsenik (As)	3,0 ng/m ³
Kadmium (Cd)	2,5 ng/m ³
Nickel (Ni)	10 ng/m ³
Bens(a)pyren	0,30 ng/m ³
Ozon (O ₃)	100 µg/m ³ (högsta 8-timmarsmedelvärde) ⁽¹⁾

⁽¹⁾ 99-percentil, det vill säga tre dygn med överskridande per år.

Avsnitt 2 – Utvärderingströsklar för skydd av växtlighet och naturliga ekosystem

Förorening	Utvärderingströskel (årsmedelvärde, om inte annat anges)
Svaveldioxid (SO ₂)	8 µg/m ³ (medelvärde mellan den 1 oktober och 31 mars)
Kväveoxider (NO _x)	19,5 µg/m ³

Krav på antalet mätstationer

Mindre ökning i krav på antalet mätstationer för de minsta zonerna

Zonens befolkning (tusental)	Minsta antal provtagningspunkter om koncentrationerna överskrider utvärderingströskeln					
	NO ₂ , SO ₂ , CO, bensen		PM ₁₀	PM _{2,5}	Pb, Cd, As, Ni i PM ₁₀	Bens(a)pyren i PM ₁₀
0 – 249	2		2	2	1	1
250 – 499	2		2	2	1	1
500 – 749	2		2	2	1	1
750 – 999	3		2	2	2	2
1 000 – 1 499	4		3	3	2	2
1 500 – 1 999	5		3	4	2	2
2 000 – 2 749	6		4	4	2	3
2 750 – 3 749	7		5	5	2	3
3 750 – 4 749	8		5	6	3	4
4 750 – 5 999	9		6	7	4	5
6 000+	10		7	8	5	5

- Tabellerna är i princip oförändrade vad gäller antal stationer för Luftvårdsförbundet i Göteborgsregionen (invånarantal ca 1,04 miljoner)

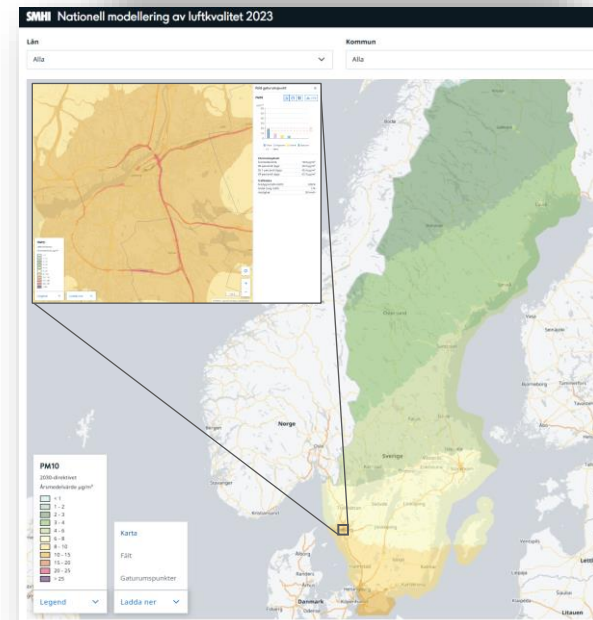
Ev "mätarbatt" vid halter mellan normen och utvärderingströskel om även modellberäkning alt indikativa mätningar tillämpas

Zonens befolkning (tusental)	Minsta antal provtagningspunkter om antalet provtagningspunkter minskas med upp till 50 %					
	NO ₂ , SO ₂ , CO, bensen		PM ₁₀	PM _{2,5}	Pb, Cd, As, Ni i PM ₁₀	Bens(a)pyren i PM ₁₀
0 – 249	1		1	1	1	1
250 – 499	1		1	1	1	1
500 – 749	1		1	1	1	1
750 – 999	2		1	1	1	1
1 000 – 1 499	2		1	2	1	1
1 500 – 1 999	3		2	2	1	1
2 000 – 2 749	3		2	2	1	2
2 750 – 3 749	4		2	3	1	2
3 750 – 4 749	4		3	3	2	2
4 750 – 5 999	5		3	4	2	3
6 000+	5		4	4	3	3

Nya / ökade krav på kontroll av luftkvalitet

- Krav på s.k. superstationer där ett stort antal olika luftföroreningar mäts
  - 1 superstation i urban bakgrund (stadsmiljö) i Sverige
  - 4 superstationer i regional bakgrund i Sverige
- Krav på mätningar av ultrafina partiklar och gärna även sot (BC)
  - 2 mätstationer i Sverige i s.k. "hotspot"-miljö (t.ex. gaturum, flygplatser, hamnar)
- Större roll för modellberäkning för kontroll (och även åtgärdsarbete)
  - Modellering (eller indikativa mätningar) ska användas vid överskridande av miljökvalitetsnormerna samt för utformning och regelbunden översyn av mätnätverk
  - Uppskattning av alla mätstationers representativa område
  - Förtydligade regler kring hantering av modellerade överskridanden

<https://www.smhi.se/data/luftkvalitet/nationell-modellering-av-luftkvalitet>

Förstärkta krav kring åtgärdsprogram

Förtydligande och skärpning över innehåll

Färdplan ska upprättas mellan 2026 och 2030 om de kommande miljökvalitetsnormerna överskrids

Allmänheten ska få information och ge rätt att överklaga åtgärdsprogram (artikel 27)

Tydligare definition av att perioden med överskridande ska hållas "så kort som möjligt" (4 år)

Tydligare regler kring omprövning

Krav på ersättning vid skador på hälsa (artikel 28)

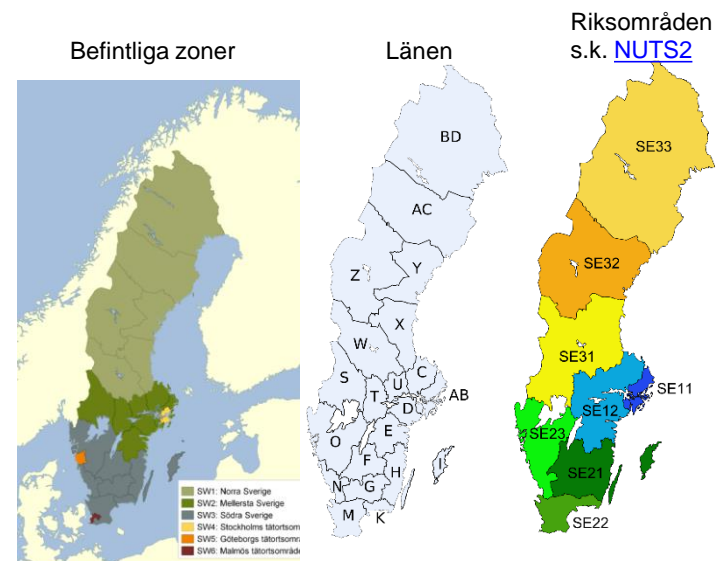
Krav på sanktioner (artikel 29)

Naturvårdsverkets regeringsuppdrag: Delredovisningen senast 30 maj 2025

- Förslag på ändringar i miljöbalken och tillhörande ändringar i luftkvalitetsförordningen
- Preliminärt innehåll:
  - Den urbana superstationen
  - Färdplan och åtgärdsprogram (ansvar, undantag, tidsramar, omprövning)
  - Möjlighet att tillämpa undantag för sandning och saltning under vintern
  - Sanktioner
  - Ansvar vid gränsöverskridande luftföroreningar
  - Bemyndiganden i miljöbalken (5 kap. 12 §)
  - Konsekvensanalys av förslagen

Naturvårdsverkets regeringsuppdrag: Slutredovisningen senast 30 nov 2025

- Förslag på ändringar i luftkvalitetsförordningen
- Stora och viktiga frågor:
  - De nya miljökvalitetsnormerna till 2030
  - Möjlighet att förlänga tidsfristen för normerna till 2035 eller 2040
  - Sveriges zoner och kopplingen till samverkansområdena, t.ex. ev samverkan på länsnivå eller inom riksområden
  - Användning av modellberäkningar & hantering av modellerade överskridanden
  - Innehåll i åtgärdsprogram

Revidering av Naturvårdsverkets föreskrifter om kontroll av luftkvalitet

- Separat process (utanför regeringsuppdraget)
- Preliminär tidsplan:
  - Remiss ca mars - maj 2026
  - Beslut och ikraftträdande nov / dec 2026
- Innehåller bl.a.:
  - Detaljerade regler kring samverkan
  - Kontrollförfarande och kontrollstrategier
  - Kvalitetssäkring och datakvalitetsmål
  - Objektiv skattning
  - Rapporteringskrav

Naturvårdsverkets författningssamling

ISSN 1403-8234

Naturvårdsverkets föreskrifter
om kontroll av luftkvalitet;

NFS 2019:9
Utkom från trycket
den 13 december 2019

beslutade den 5 december 2019.

Med stöd av 49 och 50 §§ luftkvalitetsförordningen (2010:477) föreskriver Naturvårdsverket följande¹.

Tillämpningsområde

- 1 § Dessa föreskrifter gäller
1. mätning, modellberäkning, objektiv skattning, redovisning och rapportering av resultat för den kontroll av miljökvalitetsnormer i utomhusluft som kommunerna ansvarar för att genomföra enligt 26 § luftkvalitetsförordningen (2010:477).
  2. godkännande av mätinstrument enligt 49 § första stycket 1 luftkvalitetsförordningen samt verksamhet och funktion vid nationellt referenslaboratorium enligt 50 § luftkvalitetsförordningen, samt
  3. förmåner för redovisning av ett åtgärdsprogram enligt 33 § luftkvalitetsförordningen.

Definitioner

2 § I dessa föreskrifter har följande begrepp nedan angiven betydelse:

Datafångst	Den andel (%) giltiga data som erhållits under den period då mätning ska ha skett.
Datavård	Aktör som på uppdrag av Naturvårdsverket tar emot, tillgängliggör och lagrar data samt andra uppgifter från olika kontroller och undersökningar.
Exponering	Halften av ett ämne i inandningsluften som en individ eller en grupp av individer utsätts för.
Gaturum	Gata i en tätort där människor sannolikt exponeras för de högsta halterna av en förorening.

¹Ifr Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/50/EG om luftkvalitet och renare luft i Europa, i lydelsen enligt kommissionens direktiv (EU) 2015/1480 samt Europaparlamentets och rådets direktiv om avseende: blyoxid, kvävedioxid, ozon och polyvärdiska aromatisa kolväten i luften, i lydelsen enligt kommissionens direktiv (EU) 2015/1480.

